

Ardealul Juridic

Revistă de Drept și de Unificare Legislativă,
Doctrină, Jurisprudență, Legislație comparate

Revista apare regulat la 1. și 15. a fiecărei luni afară de lunile de vacanțe Iulie și August (iar în cursul anului excepțional ca număr dublu) când apare odată pe lună

Abonamentul pentru Institutul și Autoritățile	400 Lei pe 1 an
Advocații	500 Lei pe 1 an
Magistrații	200 Lei pe 1 an
Un număr simplu	15 Lei
Un număr dublu	25 Lei
Un număr vechi	20 Lei

Redacția: Strada Băci No. 13. Administrația: Strada Regina Maria No. 34 (Radio Reclam România S. A.) unde se primesc abonamente și ori ce cereri de adf. Telefon 630.

SUMARUL:

1. Revizuirea în materie de speculă ilicită și art. 40 al acestei Legi de *I. N. Lungulescu*
Procuror la Trib. Sibiu.
2. Jurisprudența stabilită de Inalta Curte de Cassație. Complexul pentru Ardeal și Bucovina.
3. Comentariul „Codului Civil Austriac” de *Dr. Șt. Laday*.

Revizuirea în materie de speculă ilicită și art. 40 al acestei Legi

„Ardealul Juridic” din 15 Martie c., publică o sentință a trib. Cluj asupra unei infracțiuni la Legea speculei, (sentință de altfel cuprinsă și în „Jurisprudența Generală” Nr. 6—1924) care merită să fie relevată, nu atât prin fondul său juridic cât mai ales prin problema de principiu pe care o pune, pentru prima dată, — pare-mi-se, — în discuție. Și problema aceasta prezintă o dublă latură, una mai importantă ca cealaltă: Aceea care privește căile de atac contra hotărârilor instanței prime de judecare a negustorilor speculanți, și cea care reeșind, — ca Minerva din capul lui Jupiter, — din cadrul art. 40 legea speculei ilicite, privește chestiunea aplicabilității dreptului și procedurii penale ungare, în vigoare în Ardeal, unde legea specială a speculei, tăcând, nu dispune.

Ei bine, atât sentința menționată cât și luminosul comentariu ce-i urmează, se pronunță categoric, afirmând pe de o parte, dreptul de revizuire relativ la sentințele definitive ale speculei, iar de alta, intrarea codului în vigoare în Ardeal în acțiune acolo unde legea specială nimic nu prevede.

Motivele pe care s'au sprlinit opinenții de mai sus, au fost luate în cadrul art. 40 însuși, pe singura bază a interpretării ce-i s'a dat acestuia.

Se vorbește în acest articol de, *drept comun*, și ca atare, s'a zis că prin aceasta trebuie să se înțeleagă codul și procedura penală în vigoare în Ardeal. Or revizuirea nefiind proibită pentru nici un fel de infracțiune de către dreptul ungar, ea din acest punct de vedere, — poate constitui o cale de atac și în materie de speculă, întru atât întrucât legea respectivă nu o înlătură în mod expres.

Această argumentare credem însă că nu e suficientă pentru a implica cele conchise mai înainte. Ne vom permite, deci să analizăm mai à fond problema, pentru a vedea dacă nu e cazul să adoptăm părerea contrară.

...

Trecând în revistă, cu maximum de scrupulozitate, dispozițiile toate ale legii și regulamentului speculei, precum și expunerea de motive împreună cu întinsul și minuțiosul raport prezentat Camerei, un fapt cu un dublu aspect, — negativ și pozitiv — și-se relevă de îndată: Făuritorii legii n'au avut, la confecționarea acesteia, un moment măcar, în care să-și îndrepte gândul lor juridic și la alte dispozițiuni decât la cele cuprinse în codul român; și ori de câteori construcția legii respective impunea o referire la dreptul comun, aceasta este indicat totdeauna prin articolele acelu cod, articole ce n'au absolut, nici o corelație în formă și nici o analogie în fond cu ori care altul din legislația penală ungară.

În adevăr, iată art. 16, 17, 20, 25, 28, 32, 33, din lege, care se referă toate doar la textele precise ale legislației române; iată raportul prezentat Camerei, în care se discută problemele juridice, ridicate de noua lege a speculei, doar sub unghiul de privire al doctrinei codului penal român, și iată în sfârșit, întinsa explicație, și a legii și a regulamentului, tipărită de raportorul proiectului de lege, ce însumează interpretarea acestuia doar în cadrul principiilor dreptului penal român. Nimic din textele codului ungar, nimic din atmosfera juridică a acestuia, nici o aluzie măcar la vre-una din dispozițiile penale ale Ardealului, — nu se găsesc în legea și în regulamentul speculei, sau în lucrările pregătitoare ale acestora. Făuritorii legii au ignorat cu desăvârșire, elaborându-o, existența vre-unei alte legiuri decât cea română. Că e bine, că e rău acest lucru, nu-l discutăm. Faptul însă rămâne astfel. Și atunci, când știm că legea toată ei au construit-o pe esafodajul principiilor dreptului și pr. penale române, când știm că mintea lor o altă sursă de inspirație juridică n'a avut, decât cea înfățișată de codurile respective, când știm că,

dacă cei ce au confecționat-o, s'ar fi referit și la alte isovoare decât cele amintite, atât construcția de fond cât și turnura de formă a legii ar fi fost schimbată, când știm toate acestea, nu putem, în aplicarea art. 40 din legea speculei, să apelăm la legiurile ungare pentru complectarea clarificătoare a lipsurilor aceleia, fără a cădea în inadverențele brutale, — inadmisibile pentru o legislație serioasă, — pe care le vom releva îndată.

• • •

În adevăr, art. 11. al. I. din legea speculei, califică substituiri intenționate de mărfuri, din partea vânzătorului, ca înșelăciune, sancționând această infracție cu închisoarea dela trei luni la un an, și cu o amendă dela 1000 la 13.000 Lei; iar art. 20 al. 2. califică lipsa la cântar săvârșită cu intenție tot înșelăciune, susceptibilă însă de sancțiunea art. 336 c. p. român. De asemenea, prin art. 25 al. 1. al. 1. se arată că refuzul agentului de a constata infracțiunile la legea speculei, se consideră ca refuz de serviciu legalmente datorit, faptă penată de art. 190 C. p. român.

Întrebarea e aceasta: În cazurile în care legea ne mână la art. codului român, care au echivalent în legislația ungară, (înșelăciunea și refuzul de serviciu) — ce sancțiune va aplica judecătorul? pe cea prevăzută în art. din lege încadrat în textul român, sau pe cel echivalent în textul ungar?

Vor răspunde unii: întrucât legiuitorul s-a referit la art. 336 și 190 C. p. r. numai pentru ca să indice calificarea faptului infractorului în specie, și întrucât acest fapt își are aceeași calificare, prin art. respective, în cod. ungar, natural, cei din Ardeal vor aplica, în cazurile menționate, pentru conservarea unității în aplicarea legilor și pentru conservarea echității în distribuirea sancțiunilor, articolele corespunzătoare din acest cod, tot așa după cum atunci când legea speculei vorbește de art. 60 C. p. r., aceasta caută să se înțeleagă prin echivalentul său, 91 și 92 din C. p. ungar, în ținuturile Ardelene.

Și atunci priviți incoerențele, ca să nu zicem absurditățile juridice: infracțiunea art. 11. din legea speculei, e mai gravă ca cea din art. 20. Cu toate acestea aplicând pentru infracțiunea din art. 20. dispozițiile din C. p. ungar, corespunzătoare art. 336 C. p. r., adică dispozițiile art. 50 N. c. p. 380 și 383 C. p. vom ajunge la această stranie concluzie. că pe când pentru cei din regatul vechiu, infracțiunea înșelăciunii la cântar, ori cât de mare va fi aceasta se va pedepsi cu închisoare până la șase luni, conf. art. 336 C. p. r., aici în Ardeal, pedeapsa se va putea urca până la 5 ani reclusiune, pentru înșelăciunile ce au o valoare mai mare de 1000 lei. De altă parte, de și infracția de înșelăciune din art. 11 e mai gravă, totuși ea n'are o sancțiune mai mare de un an închisoare pentru delincent, pe când pentru in-

fracțiunea cu mult mai ușoară din art. 20, conf. cantității prejudiciului — vom avea o calificare diferită, delict sau crimă și o sancțiune de severitatea celor cinci ani reclusiune, conf. art. 383 C. p. ungar. Cât privește sancțiunea refuzului de serviciu, legalmente datorit, art. 480 C. p. ungar, e mai sever ca 100 C. p. r. și deci vom avea două feluri de sancțiuni, pentru aceeași faptă în aceeași țară și sub imperiul aceleiași legi. Cuvântul lui *Pascal*, în asemenea caz, ar fi în floare, fie și în forma oficială a unei legiuri în România Mare: *Verité en deçà des Pyrénées, erreur au delà.*

Inadmisibilitatea unor astfel de concluzii, prin urmare, e evidentă.

Vor răspunde alții însă: În speța indicată de art. 20 și 25, trebuie să aplicam art. cod. pen. român, — de aceste însăși precizate, — pentru că legiuitorul nu putea să confecționeze o legiuire, cuprinzând o diversitate de sancțiuni, pentru aceeași infracție, deoarece, în asemenea caz, ar fi căzut într'o inechitate demnă de alte timpuri și proprie altor moravuri.

Dar dacă lucrurile stau astfel, dacă inechitatea nu poate fi principiul de care s'au călăuzit cei cari au elaborat legea respectivă, atunci trebuie să înlăturăm și deducția trasă din senzul falsificat al art. 40, că adică ar fi admisibilă calea revizurii în materie de speculă, întrucât ea există în pr. p. ungară, și întrucât prin espresțiunea „codurile în vigoare“, din mai sus menționatul articol, căută să se înțeleagă diferitele coduri ale diferitelor ținuturi românești. Pentru că, alminteri, principiul echității nu s'ar mai găsi la baza legii, — în codul român neexistând revizuire decât pentru infracțiuni criminale. (Art. 445 și urm. pr. p. r.).

Dar să ne gândim, în această privință, la prescripție. Codul român cere, prin art. 594 pr. p., cinci ani pentru ca delicturile să se prescrie, pe când codul ungar — 106 al. ultim C. p. — cere numai trei ani, pentru acelaș fapt juridic. Codul român, prin art. 595 pr. p., reclamă un an pentru prescripția contravențiilor, pe când codul ungar impune doar trei luni pentru aceeași prescripție. Care legiuire se va aplica, în speță, pentru infracțiunile la legea speculei în Ardeal? Vor răspunde cei ce dau, art. 40, altă referire decât cea care se îndreaptă exclusiv către codul român, că cea ungară. Dar atunci observați inechitatea, prin favorizarea unora și prin scufundarea altora, din infractorii la aceeași legi și ai aceleiași țări.

— Ce se mai vorbim de anumite considerațiuni de procedură, care trebuie să fie aduse în discuțiune spre a găsi problemei noastre soluția care i-se cuvine! Legea ne spune că opoziția nu e admisibilă în materie de speculă. De sigur, că a avut în vedere normele Pr. p. r., când vorbește de această cale de atac, pentru că în Pr. ung. ea nu există; sau, dacă

există, n'are echivalent — imperfect negreșit — de cât în „justificarea“ inculpatului, pentru o sancțiune contravențională sau delictuoasă pecuniară, primită în lipsă.

Și atunci, e oblinatorie în Ardeal prezența inculpatului la desbateri, pentru delicturile susceptibile de sancțiuni privative de libertate? Dacă delinquentul acesta dispăre între timp, când, acțiunea lui e în apel la tribunal, va trebui, conf. art. 470 Pr. p. u. să se emită mandat de curentare semnalmentelor? De cine se va face această emitere? Instanța de judecare va fi nevoită să sfință acțiunea publică, în orice stadiu al procesului, dacă Ministerul public își retrage acuzarea? Va avea drept aceiași instanță să suspende, când va crede de cuviință — după posibilitățile legii ungare, — pedeapsa? (principiul Bé-ranger). Sau, Parchetul va avea dreptul să dea o amânare executării pedepsei cu închisoarea?

Iată atâtea întrebări, care doar prin simplul fapt că sunt puse, ne dau, dela început, impresia hotărâită a ilegitimității unui răspuns afirmativ. Căci, altfel, toată economia legii, — cu al său caracter excepțional, — ar fi distrusă, efectele urmărite de legiuitor nepuțându-se realiza.

Credem dar, că succinta dezvoltare a considerațiilor, până aci expuse, sunt destul de eloquente pentru a învedera că art. 40 din legea speculei, nu poate fi interpretat decât în sensul pe care legiuitorul însuși l-a avut în vedere, că adică el, se referă doar la codul penal și pr. p. română, exegează contrară ducându-ne și la curioase inadvertențe juridice, dar și la concluzii de fapt, absurde și incomode.

• • •

În ce privește admisibilitatea revizuirii, ca o cale de atac contra hotărârilor definitive în materie de speculă, pentru infractorii din Ardeal, ea este și mai strălucit înlăturată atât prin dispozițiile legii însuși clare ca lumina zilei, cât și prin considerațiunile juridice asupra legii, suficient de luminoase pentru a nu oscila în acceptarea soluțiilor respective.

În adevăr, ce zice legea în privința căilor de atac contra hotărârilor date de prima instanță pentru infracțiunile la legea speculei? Că există o singură cale ordinară de atac, — apelul — (art. 32 al. 2) și o singură cale extraordinară (art. 33) recursul, la Tribunal sau la Inalta Curte de Casație. De revizuire nu se amintește nimic.

Au aceste dispozițiuni un senz limitativ sau doar enunțiativ? Pentru codul român problema nu se pune, deoarece alte căi de atac, în delict, decât cele menționate, nu există. Dar pentru Ardeal? S'ar părea că în tot cazul ne găsim în dubiu, mai ales pentru cei ce se referă și la art. 40. Și totuși senzul art. 32 și 33, nu poate fi decât restrictiv, pentru aceste următoare motive: a) Art. 30, indică precis, pentru Ministerul Industriei și agenții ce investesc — prin

actelelor de constatare —, judecătoria de ocol, că numai două cai de atac pot să dea contra hotărârilor în materie de speculă, *apel și recurs*. b) Art. 41 arată că toate dispozițiunile din legislațiile anterioare contrare acestei legi, se abrogă, ceiace însemnează că dispozițiile, ce nu o contrazic, se mențin. Or, Decretul Lege 2969 prin art. 7. al. interzice expres, ori ce cale de atac contra unei hotărâri rămase definitivă în apel. Cum acest alin. n'a fost înlocuit prin noua lege, însemnează că el rămâne în picioare și sub imperiul acesteia, nefiind în contrazicere cu nici-o dispozițiune a ei. c) Regulamentul legii însuși, prin art. 19 al. 2., enunță în mod imperativ că „hotărârile în materie de speculă nu pot fi atacate decât pe calea recursului sau a apelului.“ d) În fine, raportorul legii, acel care singur îi cunoaște mai exact tehnica, spiritul și economia, ca unul ce-i-a fost generator, alături de Ministrul respectiv, în explicația tipărită ce o dă legii, (pag. 93. cap. 4) se pronunță tot în sensul literal al art. 19 al 2. din regulament.

Dar inadmisibilitatea revizuirii se poate deduce, de altminteri foarte ușor și din considerațiile generale ce înconjură și îmbracă o lege. Astfel, în speța ce ne privește, patru elemente adverse, cu țării ce nu pot fi înlăturate prin subtilități doctrinare sau prin tradițiuni juridice inveterate, vin să arunce, din sfera posibilităților de atac a hotărârilor în materie de speculă, în Ardeal, calea revizuirii, și anume: 1. Tendința legiuitorului, care se îndreaptă spre o unificare în legislația țării, și nu spre o diferențiere în aplicabilitatea ei. 2. Spiritul legii, care trebuie să se sprijine pe echitate în distribuirea justiției, și nu pe o diversitate juridică ce favorizează pe unii spre a desavantaja pe alții. Or, a da unora din justițiabili aceiași țări și guvernați de aceiași lege, mai multe mijloace de atac, iar altora nu, însemnează că la baza legii însuși nu se găsește spiritul de dreptate ce cală fatală să o călăuzească. 3. Scopul legii, care este înlăturarea speculei prin promitudinea sancțiunii. Aceasta însă n'ar fi posibilă dacă s-ar admite infractorului o mulțime de mijloace, pe baza cărora să tergiverseze aplicarea penalității. Mai mult în atare caz, pedeapsa e lipsită și de acel caracter de exemplaritate, ce însumează în el însuși cele două aspecte esențiale: represiv, — pentru infractorii reali, și preventiv, — pentru infractorii posibili. 4. În sfârșit, caracterul legii, — urgența — prin celeritatea procedurii: adică rapiditate în instrumentare, judecare și sancționare. Or, acest caracter de urgență, această celeritate de procedură a legii, esclude o cale de atac, — dilatorie până la maximum de excesivitate, — ca cea a revizuirii, cu noi cercetări, cu admiteri principiale în camera de consiliu, cu admiteri de fond în ședință publică, cu noi căi de atac, etc. etc...

Prin urmare, sfârșind aceste rânduri, trebuie să conchidem, că precum opera exegetică, întreprinsă

asupra art. 40 din legea speculei, ne-a condus la aplicabilitatea acestuia, numai în funcție de legislația penală română, tot așa, legea speculei însăși, în specie, ca și considerațiile de legislație, în genere, ne determină să afirmăm cu toată hotărârea, că revizuirea, ca o cale de atac contra deciziunilor date în materie de speculă ilicită, nu e admisibilă, în ori ce parte a țării s'ar fi comis infracția.*)

I. N. Lungulescu
Procuror Sibiu

JURISPRUDENȚA STABILĂ

DE

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE Complectul pentru Ardeal și Bucovina

Secția I. Ardeal

Acțiune în deposedare. Constatate prin martori. Ascultarea lor în cursul procedurii în apel. Deducțiuni în fapt. Libera aplicare a dovezilor. Motivarea lor amănunțită. § 223 și 270 pr. civ. (Deciziunea No. 804—922).

Contract de moștenire. Acțiune pentru invalidarea contractului, Descendenți. Porțiunea legitimă. Omisiune esențială. Dizolvare, Legea LIV din 1868. (Deciziunea No. 1150—922).

Moratoriu. Contract de vindere-cumpărare de imobil. Transcrierea lui liberă de sarcini, după încetarea moratorului. Imprejurări cauzate de război. Acțiune în termen. Violarea normelor de drept. (Deciziunea No. 1004—922).

Protențiune precuară. Aprecierea depozițiilor martorilor în procesul civil. Martori ascultați în o cauză penală. Dreptul instanței de fond de a decide asupra oportunității ascultării lor. Plângerile neprecize lipsite de temeiurile privilegiate la obiectul raporturilor contractuale. Lipsa de raport juridic. (Deciziunea No. 1006—922).

Decizia No. 804—22 Ardeal Dosar No. 1915—921

S'a luat în cercetare cererea de revizuire a reclamantului Nicolae Costa, contra sentinței Curții de Apel Timișoara No. 1921 C. II. 816—26 în procesul cu intimatul Herman Schwartz pentru deposedare și accesorii, s'au prezentat din partea reclamantului ca procurator Dr. L. Oanea avocat și intimatul asistat,

*) Interesantul studiu ce publicăm, repune din nou în discuție problema unificării legii penale a țării românești, cu care revista noastră se ocupă dela apariție. Trimitem pentru lămurii la multe articole și adnotări apărute sub diferite sentințe penale publicate în „Ardealul Juridic” (An. II. No. 17; An. III. No. 11, 14, 15, 20—21 mai ales anul IV. No. 1 și 3).

Unificarea penală a unei țări nu se face pe cale de deducție în mod forțat cu violarea celor mai elementare reguli și principii de drept public. Judicioasele argumente ale autorului articolului sunt juste dar neconvingătoare, trase din raționamente însă fără bază de text. Până la unificarea codului penal și de procedură cu aplicare în toată țara românească, Ardealul și Bucovina rămân mereu o regiune aparte de drept penal. Rău fac autorii legilor excepționale unificate, că nu țin seamă de acest lucru.

De ce nici legea monopolurilor, vamală, măsuri și greutăți, speculă etc. extinse ca legi unificate nu prevăd că sancțiunile penale la infracțiunile isvorite din aplicarea lor în Ardeal și Bucovina se vor face conf. codului și proc. pen. române? De câtă muncă și greutate de interpretare ar fi scutii magistrații care sunt obligați să aplice aci astfel de legi neclare ca să nu li-se zică altfel.

Nota Red.

de avocatul Dr. C. Oanea plenipotențiat prin procura aflată în dosar.

După referatul D-lui Consilier Th. Radu s'a dat cuvântul D-lui avocat Dr. L. Oanea care a cerut admiterea cererii de revizuire și cheltueli și în combatere D-l. avocat Manea, care a cerut și cheltueli. Inalta Curte. Deliberând, asupra motivelor cererii de revizuire, prin care reclamantul se plânge:

1. pentru desconsiderarea excepțiilor făcute la timp contra procedurii încorecte a primei instanțe la ascultarea martorilor principali și în privința dresării procesului verbal în ce privește depunerile martorilor omițându-se cele mai însemnate informațiuni ale acestor martori și în consecință pentru că nu s'au ascultat din nou acești martori și în cursul procedurii în apel;

2. pentru aplicarea greșită a libertății în privința liberei aprecieri a probelor de unde a rezultat o deducție complet eronată în ce privește adevărata stare faptică.

Văzând și cele continute de replica intimatului înaintată în termen.

Având, în vedere că procesul verbal dresat în instanță este document public și până ce nu se dovedește, contrarul este a se considera că cele cuprinse într'ansul sunt adevărate.

Considerând, că din procesele verbale dresate de către instanță întâia în mod neexcepționabil, nu reese, că reclamantul în cursul ascultării martorilor, ar fi reclamat vre'o neregularitate în privința interogațiunii s'au luării faziunilor la proces verbal și astfel chiar presupunând vre'o neregularitate de procedură de către instanța întâi, aceasta reclamantul, care a continuat a lua parte la dezbateri în sensul dispozițiunii §-ului 223 nu mai poate reclama.

Considerând, că de altum faziunile martorilor indicați de reclamant trecute în proces verbal sunt complect identice cu depunerile conținute de documentul dresat de către notarul public, întărind acești martori atât acolo cât și aci aserțiunile reclamantului expuse pe baza acțiunii pledând această împrejurare chiar și banuiala unei exactități în privința lucrului la proces verbal a faziunilor, iar de altă parte tot în urma acestei împrejurări s'a arătat cu totul de inutil ascultarea din nou a acestor martori de unde rezultă că instanța de apel fără violare de normă de procedură a omis ascultarea repetată a martorilor.

Considerând mai departe, că Curtea de Apel în conformitate cu dispozițiunile §-ului 270 P. c. cu intensiva apreciere a tuturor probelor produse și tuturor circumstanțelor ivite în proces a ajuns la convingerea că faziunilor martorilor nu li se poate da crezământ și prin urmare aserțiunile pe care se bazează acțiunea, nu sunt dovedite, expunându-și deamănuntul toate motivele care i-au învocat această convingere.

Considerând, că nici o deducție în fapt greșită de către instanța de apel nu se poate constata și că astfel fiind cererea de revizuire a reclamantului în toată privința e nefondată. Pentru aceste motive, în numele legii, Inalta Curte nu admite cererea de revizuire înaintată de către reclamant contra sentinței Curții de Apel Timișoara No. 1921 C. V. 816—26 și obligă pe reclamant ca în 13 zile sub urmările execuției să-i solvească intimatului 2000 (două mii) lei, spese în revizuire.

Data și citită în ședință publică azi la 13 Septembrie 1922.

Decizia No. 1120/922. Ardeal Dosar No. 1124/22

S'a luat în cercetare apelul reclamanților Elena Vendel măritată cu Eduard Ebbre și consoții contra sentinței Curții de Apel din Debrețin dată sub No. 1918 P. IV 848/11 în procesul cu intimata văduvă lui Antonie Ungar născută Terezia Paska pentru invalidarea contractului de moștenire și accesorii.

După referatul dlui consilier Th. Radu Curtea deliberând, asupra motivelor dezvoltate în apelul reclamanților, observând, că această cauză este a se supracentura conform normelor depuse în articolul de lege LIV din anul 1868 și acelor conținute de art. de lege LIX din anul 1881.

Cercetând motivele dezvoltate în sentința Curții de Apel relativ numai la petitul pentru invalidarea contractului de moștenire încheiat între decedatul Antonie Vendel și între văduva lui Antonie Ungar născută Terezia Paska, intimată în acest proces, pe acelea în toate aflându-le de corecte și corespunzătoare materiei de dovedire.

Considerând, de altă parte, că Curtea de Apel deși menționând validitatea contractului de moștenire atacat în acest proces, a omis a hotărâ în privința cererii înaintată de către reclamanți cu replica lor, și anume, că întrucât menționatul contract de moștenire s'ar menține în vigoare, atunci să se stabilească porțiunea legitimă, ce li compete conform legii ca descendenților decedatului Antonie Vendel.

Din acest motive în numele legii Înalta Curte, sentința Curții de Apel din Debrețin dată sub No. 1918 P. IV 848/11 într'atât, întrucât prin aceia cu schimbarea sentinței dată de către prima instanță acțiunea reclamanților relativ la invalidarea contractului de moștenire se respinge, — o aprobă în baza motivelor înșirate în acea sentință, iar întru'cât acțiunea se respinge și în privința stabilirii porțiunii legitime, în baza §-ului 108 din art. de lege LIV anul 1868. o disolvă și îndrumă tribunalul din Sighetul Maramureșului, care a procedat în întâia instanță, că în privința pretențiunii relativ la porțiunea legitimă să desbată cauza mai departe, conform procedurii protocolare, ascultând părțile, efectuind procedura de dovedire, ce eventual s'ar arăta de necesară, stabilind averea succesorală și împrejurarea dacă reclamanții ca descendenții decedatului Antonie Vendel, primit au ceva deja din averea decedatului ea făcând parte din porțiunea lor legitimă și după toate acestea să aducă în privința menționatei pretențiuni, o nouă sentință, hotărând totodată și asupra suportării cheltuielilor din a treia instanță, care se stabilesc pentru reclamanți în suma de 300 (trei sute) lei, stabilindu-se onorarul și spesele avocatului dr. Alexandru Rosenberg, față de reclamanți, tot în această sumă.

Data și citită în ședință publică la 1 Noembrie 1922.

Decizia No. 104—921 Ardeal Dosar No. 1151—922

S'a luat în cercetare cererea de reviziune a reclamanților văduvă lui Arpad Mandy și consoții contra sentinței Curții de Apel Oradea-Mare No. 1919 C. I. 1153/17, în procesul cu intimatul Ignatie Bako pentru proprietatea imobilului.

În lipsa părților.

S'a ascultat referatul oral făcut de Dl. Cons. T. Radu.

Înalta Curte deliberând, asupra motivelor cererii de reviziune prin care reclamanții se plâng, că Curtea de Apel cu violarea normelor de drept material nu a obligat pe intimatii la îndeplinire, deși a stabilit valabilitatea contractului de vindere cumpărare cărui reclamanții i-au satisfăcut, și cu violarea normelor de drept formal a respins acțiunea, ca fiind prematură.

Văzând convențiunea obligatorie de la 31 August 1916, conținând afacerea confecționată, de o parte între intimatul, ca vânzător, de altă parte între reclamanții I și între Arpad Mandy, ca predecesorul în drept a reclamanților minori, ca cumpărători, despre care instanța de apel, corect a stabilit, că aceia constituie un adevărat contract de vindere cumpărare.

Având în vedere, că prin această convențiune intimatului vânzător i-se impune datoria, că după complectarea încetare a moratorului, după posibilitate în cel mai scurt timp are să pună imobilul obiect de vânzare într'o stare de a se putea transcrie liber de sarcini, având deodată a da și concesiune de transcriere iar dacă aceasta nu i-ar sta în putință, atunci are a vinde imobilul la licitație.

Considerând, că acest termen de desărcinare stipulat și conform stabilirii instanței de apel în favorul intimatului vânzător, cu corectă interpretare nu poate fi explicat așa fel, că intimatul vânzător ar putea amâna desrădăcinarea imobilului vândut până la încetarea tuturor dispozițiilor conținute de ordonanțele privitoare la moratoriu și astfel și până la încetarea restricțiunii relativă la licitația imobilelor și ținând seamă seamă de caracterul afacerii confecționate între părți, complectarea încetare a moratorului este a se interpreta în sensul restrâns a termenului moratoriu, care în acest sens înseamnă numai amânarea îndatoriei de solvire a debitorului până la un timp fixat de organele de guvernare în vederea împrejurărilor cauzate de război și este și evident că și părțile interesante stipulând acest termen în favorul vânzătorului, de aceste împrejurări extraordinare și au dat seama și după cum cu confecționarea convențiunii, s'a știut deja că moratoriul în acest strict înțeles al cuvântului treptat încetează, obligându-se debitorul treptat la îndeplinire, este evident că prin cuvintele „după deplină încetare a moratorului“ părțile numai aceia au putut înțelege, că atunci, când sistarea moratorului a ajuns la ultima treaptă, adică când debitorul a trebuit să-și îndeplinească în deplin datoria.

Considerând că în acest strict și singur corect sens al moratorului, aceasta încetase deja complect la introducerea acțiunii și că în consecință s'a îndeplinit deja și termenul legat de această încetare a stipulat pentru intimat, rămâne a se cerceta și hotărâ asupra substărei condițiuni stipulate tot în favorul intimatului și anume dacă-i stă acestui în putință desărcinarea imobilului iar în această privință s'ar putea lua eventual în considerare și restricțiunea încă existentă relativ la licitația silită a imobilelor și anume întrucât s'ar dovedi, că intimatului numai astfel i-ar sta în putință desărcinarea, dacă și-ar putea încasa eventuale creanțe dela debitorii săi cu licitație silită asupra averii lor imobile.

Considerând însă că instanța de apel în pri-

vința posibilității desărcinării n'a stabilit fapte și că astfel fiind cauza în starea-i de acum în fond nu se poate judeca.

Considerând că în urma celor până aci expuse, cererea de reviziune a reclamanților bazată pe violarea normelor de drept în urma respingerii acțiunii, ca prematură, se află de întemeiată.

Pentru aceste motive în numele legii.

Înalta curte admite cererea de reviziune înaintată de către reclamanți contra sentinței Curții de Apel Oradea-Mare No. 1919 C. I. 1153/17, strămutată această sentință, enunță, că acțiunea reclamanților nu poate fi respinsă ca prematură și îndrumă instanța de apel, că pe lângă ascultarea părților desbatând cauza mai departe să hotărască în meritul cauzei, dispunând totodată și asupra suportării spezelor de reviziune stabilite pentru reclamanți în suma de 600 (șase sute) lei.

Data și citită în ședință publică azi la 6 Octombrie 1922.

Decizia No. 1009/922 Ardeal Dosar No. 1128/921

S'a luat în cercelare cererea de reviziune a reclamanților Iosif Moskovits și consoții contra sentinței Curții de Apel Oradea-Mare No. 1920 C. II 757/15 în procesul cu intimatul Alexandru Mircea pentru 77802 cor.

S'a prezentat intimatul prin dl. avocat dr. Minca Djuvara, ca procurator, în baza procurei anexate la dosar după referatul dlui consilier dr. T. Radu, s'a ascultat dl. avocat Djuvara, care a cerut respingerea reviziunii și cheltueli.

Înalta Curte deliberând, asupra motivelor cererii de reviziune prin care reclamanții se plâng de următoarele:

1. Violarea normelor de drept de procedură prin desconsiderarea cererii înaintată pentru accluderea dosarului penal No. P. 783/1920 de la tribunalul Sighet, din care se poate constata, că martorii C. Papuc, V. Papuc și St. Belindescu audiați în acest proces, interogându-se în acel proces penal, au depus în aceeași materie fasiuni de tot contrarii, rezultând de aci, că depunerile acelor martori nu pot fi luate în considerare, și pentru ascultarea a trei martori audiați tot în menționatul proces penal, cu care s'ar dovedi, că intimatul a fost îndrumat a achita suma din proces la mâinile reclamanților.

2. Greșita stabilire a stării faptice din depunerile părților și a martorilor și din documentul produse.

3. Greșita decizie a procesului în baza proprietății porumbului și a încredințării din partea proprietarului, cu desconsiderarea obligământului conținut de bonul (adresa) intimatului, către reclamant aflător la dosarul % în fine.

4. greșita stabilire în fapt, că intimatul a plătit în numerar suma de 72431 cor. la mâna lui St. Belindescu și că a achitat cărașia de 200 cor. (100) lui Gheorghe Duma.

Având în vedere că în urma principiului de liberă apreciere a probelor, instanța de apel apreciază fasiunile martorilor cu propria-i autoritate și în îndeplinirea acestei atribuțiuni evident fiind, că această instanță acceptând depunerile martorilor înțările prin jurământ și a mai aflat de necesar a cunoaște fasiu-

nile acestor martori depuse într'o cauză penală de urmărire, fără întărire de nd rejurământultă, că acvi-rarea dosarului penal s'a omis fără violarea normelor de procedură, iar în ce privește audiarea a 3 martori interogați tot în menționata cauză de urmărire penală în privința aceasta, înaintea instanțelor inferioare propunere nici nu s'a făcut, deci instanța de apel nici nu s'a aflat în poziția de a decide asupra necesității ascultării acestor martori.

Considerând mai departe, că reclamanți atacând în general starea faptică stabilită prin sentința Curții de Apel, predau astfel de împrejurări factice, care conform păreri lor trebuiau stabilite, care în decursul procesului nici nu s'au susținut și prin urmare nici nu s'au desbatut, iar în special numai în două privințe gravaminează starea faptică și anume în întâilea rând fiindcă nu s'a stabilit acel fapt, că dânsii au primit bonul conținând obligământul de plătire al intimatului față de ce cu consimțământul lui St. Belindescu și al lui N. Papuc împuterniciții proprietarului porumbului C. Papuc, pentrucă această creanță ce are să fie plătită de către intimat să se compute în pretențiunea lor, luând aceasta și intimatul la cunoștință, îndatorindu-se la solvire, iar în al doilea rând, fiindcă i-a stabilit greșit, că intimatul a plătit în numerar suma de 72431 cor. lui St. Belindescu și că a achitat cărașia de 200 cor. (100) lei cărașului Gh. Dunca.

Considerând, însă că și în privința acestor plângeri precizate relativ la starea faptică, reclamanții și restrâng expunerea, că aceste fapte gravamineate trebuiau, respective nu trebuiau stabilite în baza fasiunilor depuse de părți și de martori precum în baza documentelor fără de a preciza acele părți din probele instrumentate, din care ar rezulta, temeinicia acestor plângeri, iar examinând rezultatul procedurii probatorie nu se constată astfel de probe în baza cărora s'ar pulea constata cu certitudine de o parte consimțământul vânzătorului, de altă parte obligământul intimatului cumpărător de a solvi reclamanților, stabilind instanța de apel ca fapt relativ la singurul indicu ce se arată prin bonul eliberat de către intimat, că acest bon a servit numai ca oarecare asigurare pentru reclamanți, care primiseră garanția pentru intimat, iar faptele relativ la solvirea alor 72.431 coroane la mâna lui St. Belindescu și alor 200 cor. (100 lei) cărașului Gh. Dunca, instanța de apel le-a stabilit cu convenita ponderare a probelor produse în această privință.

Considerând în fine, că instanța de apel și aceia a stabilit ca fapt, că intimatul a primit porumbul cumpărat, al cărui preț de cumpărare, constituie suma înacționată de la St. Belindescu împuternicit al lui C. Papuc, proprietarul porumbului și nu de la reclamanți și că astfel fiind între reclamanți și intimat nu se constată nici un raport juridic în privința afacerii de vindere-cumpărare a porumbului în chestiune.

Considerând, că din toate aceste urmează, că cererea de reviziune este nefondată. Pentru aceste motive, în numele legii, Înalta Curte nu admite cererea de reviziune a reclamanților înaintată contra sentinței Curții de Apel Oradea-Mare No. 1920 C. II. 757—15, și obligă pe reclamanți, că în 15 zile sub urmările execuției să solvească intimatului 1500 (una mie cinci sute) lei, spese în reviziune,

Data și citită în ședința publică la 9 Octombrie 1922.

Comentariul Codului civil Austriac

(Uimare)

3. Nu rezolvă codul problema gemenilor. Art. 38 din legea XXXIII:1894 prevede că copiii gemeni trebuie înscrși în registrul stării civile în ordinea nașterii, deci numai a rare ori se poate ivi îndoială. Nefiind nici o prezumpțiune, acela trebuie să dovedească afirmațiunea sa, care își bazează drepturile pe ordinea nașterilor.

4. Pentru copii nenăscuși încă se rezervă drepturile cari li-se vor cuveni dacă se vor naște vii. Chestiunea este actuală mai ales în ceea ce privește moștenirea ab intestat; instanța judecătorească nu poate preda succesiunea celorlalți moștenitori, până ce nu se știe dacă cel conceput va fi sau nu moștenitor (art. 72 legea XVI:1896). De obicei, acest articol se interpretează ca o ficțiune; deși această problemă pur teoretică nu prezintă interes, totuș notăm, că după părerea noastră este vorba numai de suspendarea unor acte particulare sau de autoritate pentru motivul că persoana celui în drept nu este încă sigur constatată.

III. Absența

Art. 24 din C. C. A. nu mai este în vigoare în Ardeal. Textul scos din vigoare îl dăm în traducerea dlui Corjescu:

Art. 24. Ivindu-se îndoială dacă absentul sau dispărutul este încă în viață sau nu, se va prezuma moartea sa numai în următoarele împrejurări: 1. dacă dela nașterea sa a trecut un interval de timp de 80 ani și locul reședinței sale a rămas necunoscut în interval de 10 ani; 2. fără a se ținea în seamă anii trecuți de la vremea nașterii sale, rămâne necunoscut timp de 30 ani deplini; 3. dacă fiind greu rănit în război, sau dacă s'ar fi aflat pe bordul unui vas în timpul unui naufragiu, sau în altă iminentă primejdie de moarte, și dacă de la acea dată lipsește în interval de 3 ani. În toate aceste împrejurări se poate cere și pronunța declarațiunea morții în condițiunile prescrise de art. 277.

Adnotări.

1. Acela care își bazează drepturile pe

faptul că o persoană a murit, trebuie să dovedească decesul acelei persoane. Foarte des, această dovadă nu se poate face d. e. nu se știe de decenii, unde se află acea persoană. Din aceasta ar rezulta că nu s'ar deschide succesiunea, chiar dacă au trecut 100—150 ani dela nașterea acelei persoane etc. Pentru acest motiv, legislațiunea a făcut anumite prezumpțiuni. Dacă starea de fapt prevăzută de lege se dovedește, instanța judecătorească poate să declare moartea prezumată a celui dispărut.

(Absența are importanță și atunci când nu se prezumă încă moartea. Dacă cineva își părăsește domiciliul fără să dispună de averea sa, autoritatea ia măsuri pentru apărarea intereselor sale, precum și ale descendenților săi. Detaliile urmează în capitolul despre tutelă și curatelă).

2. Pentru declararea morții prezumate avem două legi: una este legea I:1911 (codul de procedură civilă) care, în art. 732—747 reglementează această chestiune; cealaltă este legea din 12 Dec. 1924 cu No. 5876 (legea Mărzescu), care se referă la declararea morții prezumate a celor dispăruți în timpul războiului mondial din 1914—1919. Din nefericire, aceste două legi nu sunt în armonie, sau mai bine zis, legea Mărzescu n'a ținut seamă de legea din Ardeal, iar din acest fapt rezultă, după cum vom vedea, consecințe desavantajoase. Cu acestea ne vom ocupa mai la vale, deocamdată spunem numai că legea din 1911 este norma generală care se referă la toate cazurile de absență, cu excepția acelei reglementate de legea Mărzescu (războiul mondial). Mai adăugăm că efectele declarării morții prezumate sunt prevăzute în alte legi și în parte rezultă din faptul declarării morții.

3. În ambele legi, este vorba de declararea morții prezumate. Altă chestiune este *dovedirea* morții. Decesul unui om poate fi dovedit, ca orice alt fapt, cu dovezile obișnuite. Această probațiune se poate face în regulă numai cu actul de încetare din viață care, în orice proces sau procedură grafi-

oasă, face dovada deplină a morții. Intru cât sentința ce urmează a fi dată într'un proces oarecare, se dă numai între părți și părțile dispun liber de obiectul procesului, dovedirea faptului că un om a murit, este sub regimul liberei dispozițiunii a părților. Deci, dacă reclamantul afirmă și pârâtul recunoaște că o persoană a murit, nu se mai cere altă dovadă. Când însă — chiar în astfel de procese — chestiunea este discutată, instanța de regulă nu va admite altă dovadă decât numai actul de încetare din viață (art. 330 Codul de proc. civ.), deși această dispozițiune nu este de rigoare. Iar dacă sentința este operantă erga omnes (divorț, legitimitatea copilului etc.), sau dacă cel puțin drepturile și obligațiunile acelei persoane a cărei moarte este afirmată, depind de sentință: judecătorul nu poate admite decât probațiunea cu actul de încetare din viață (care însă nu trebuie să fie neapărat un extras din registrul stării civile ci poate fi orice act public art. 748 Proc. civ.). Dacă acest act public nu poate fi procurat, faptul decedării nu poate fi dovedit incidental în cursul procesului, ci trebuie procedat conform art. 732—748 C. proc. civ.

Acesta este înțelesul articolului 748. C. proc. civ. care în aparență, prevede pentru orice caz probațiunea decesului numai cu act public sau procedura prevăzută de art. 732—748. Totuș credem că distincțiunea de mai sus trebuie făcută. Înainte de toate, regula pusă de noi, ca în caz de recunoaștere (în procese în care părțile dispun liber de obiectul procesului și drepturile celui dispărut nu depind de sentință) moartea nu trebuie dovedită, reiese din textul art. 748 C. p. c. („când se intenționează dovedirea decesului”, iar în caz de recunoaștere faptul nu trebuie dovedit: art. 263. Aceeaș regulă se aplică și când instanța cunoaște faptul decesului ca fapt notoric, sau dacă faptul i-a ajuns la cunoștință oficială (art. 267 P. civ.).

Regula că recunoașterea faptului n'are acest efect în procesele care se decid prin sentință operantă erga omnes, se află în art. 669, 670, 696, 716, 720, 723, 731. Proc. civ. În fine regula, că în cazurile când drepturile celui dispărut depind de sentință, judecătorul nu poate admite altă probațiune decât un act public sau sentința dată în baza art. 748 Pr. civ., reiese din faptul că recunoașterea nu este mijloc de probațiune ci dispoziția părții care nu poate avea efect în detrimen-

lul terțelor persoane.

4. După acestea publicăm textul art. 732—748 C: proc. civ. în traducerea dlui Dr. Ioan Moșoiu (ediția ofic. a Ministerului Justiției).

I. Procedura civilă din Ardeal

§. 732.

Autorizare pentru cererea declarării de mort¹

Declararea de mort a unui individ dispărut o poate cere soțul conjugal, eredele și afară de aceștea oricine, care e interesat legalmente în constatarea morții dispărutului.

§. 733.

Cazurile de declarare de mort

Judecătoria conform procedurii regulate în titlul prezent, declară de mort, pe cel ce a dispărut și din cauza aceasta nu i-se poate proba moartea:

1. Dacă dela nașterea lui au expirat 30 de ani și calculând dela finea anului, în care conform faimei a fost încă în viață, de 10 ani i-s'a perdut urma.

2. Dacă dela nașterea lui a trecut 70 de ani și, calculând dela finea anului, în care conform faimei era încă în viață, de 5 ani i-s'a perdut urma.

3. Dacă el a luat parte la un război și a dispărut în cursul aceluia, de atunci nu i-s'a mai auzit de veste, și calculând dela finea anului, în care s'a terminat războiul, au trecut 3 ani.

4. Dacă el a suferit naufragiu, și de atunci i-s'a perdut urma și calculând dela naufragiu au trecut 3 ani, sau

5. Dacă el între alte circumstanțe a fost expus pericolului vieții și de atunci nu i-s'a mai auzit de veste și dela încetarea circumstanței, ce a provocat pericolul vieții, au trecut 3 ani.

Naufragiul unei nave maritime se poate presuma, dacă de un an, s'a perdut urma navei, calculându-se dela finea anului, în care conform faimei nava a existat încă. Ca zi a naufragiului trebuie considerată ziua ultimă a termenului de un an.

Dacă nu se poate constata încetarea circumstanței, ce a provocat pericolul de viață: termenul de trei ani menționat în punctul 5 trebuie calculat din momentul, în care ar fi trebuit să înceteze, conform circumstanțelor, situația, ce a provocat pericolul vieții.

¹) Stilul și ortografia traducerii le-am lăsat neatînse, fiind vorba de o ediție oficială a Ministerului Justiției.

§. 734.

Stabilirea momentului morței

În cazul declarațiunei de mort judecătoria stabilește, ca epocă a morței momentul, în care conform datelor procedurii de declarare de mort e verosimil, că s'a produs morțea.

În lipsa de atari date, ca epocă a morței trebuie stabilit în cazul punctelor 1 și 2 din §-ul precedent ziua ce urmează după împlinirea timpului, în care se putea declara de mort, în cazul punctului 3 finea anului, în care s'a terminat războiul, în cazul punctului 4 timpul naufragiului, iar în cazul punctului 5 timpul, când a încetat circumstanța, ce a provocat pericolul de viață.

Dacă ca timp al morței e stabilită numai ziua: trebuie considerat de moment al producerii morței finea zilei.

În caz de declarare de mort se presumă, că cel declarat de mort a decedat în momentul, care s'a stabilit în sentința de declarare de mort, ca timp al morței sale.

§. 735.

Tribuna'lul competent pentru procedura declarării de mort

Pentru procedură e competent exclusiv tribunalul pe teritoriul căruia dispărutul a avut ultima sa competență generală. În privința indigenilor, cari au avut ultima lor competență generală demonstrabilă în străinătate, servește de directivă ultima competență generală din țară.

§. 736.

Cererea declarativă de mort și rezolvarea ei

În petițiune trebuie făcută verosimilă autorizațiunea pentru petiționare și faptele, ce servesc ca bază petiției.

Dacă judecătoria găsește de suficiente date produse pentru intentarea procedurii, deslănează un curator pentru dispărut și totodată emite un edict, în care somează pe dispărut și pe toți, cari au cunoștință, dacă este el în viață, ca să încunoștiințe judecătoria sau pe curatorul, dacă este oare în viață dispărutul, fiindcă, în caz contrar după expirarea termenului edictal dispărutul va fi declarat judecătorește de mort.

Edictul trebuie afișat la tribunal, iar petiționarul trebuie să-l însereze de trei ori în ziarul oficial. Judecătoria poate ordona și din oficiu, ca edictul să se publice și în alte ziare, eventualminte din străinătate și de repetite ori în termenul edictal.

Termenul edictal e de un an, care are să se calculeze dela ziua, ce urmează după înserarea a treia oară a edictului în ziarul oficial.

Curatorul trebuie încunoștiințat despre rezolvare pe exemplarul al doilea, iar petiționarul pe rubru. Dacă dispărutul are un curator numit de autoritatea tutorie, are să se încunoștiințeze și acesta pe rubru despre rezolvare.

§. 737.

Procedura declarării de mort

Judecătoria încunoștiințează din oficiu pe curator despre informațiunile sosite la ea, în privința chestiunei, dacă dispărutul e oare în viață, iar curatorul e obligat a raporta fără amânare judecătoriei datele, ce eventual i-au venit la cunoștință în chestiunea, dacă este oare în viață dispărutul.

§. 738.

După expirarea termenului edictal, petiționarul, dacă demonstrează inserțiunea regulată a edictului, poate cere fixarea unei pertractări verbale.

§. 739.

Ori care dintre cei autorizați a cere declararea de mort, poate adera la procedură și o poate continua.

§. 740.

Președintele e obligat a se îngriji, ca să se expună pe deplin la pertractarea verbală informațiunile sosite la judecătoria în chestiunea, că dispărutul se află oare în viață; în caz de necesitate el dispune ca un membru al judecătoriei sau protocolistul să le cetească.

Judecătoria ia în considerațiune și din oficiu faptele, din care se poate concluda, că dispărutul e în viață și pentru clarificarea acestora se poate informa din oficiu și poate ordona susceperea probațiunei. Asupra acestor fapte și probe trebuie să se asculte părțile înainte de a se da deciziunea.

Normele, ce stabilesc consecințele omitei declaratiunilor asupra afirmațiunilor factice, sau asupra documentelor, mai departe acelea ale recunoașterii sau mărturisirii înaintea judecătoriei, nu se pot aplica la declarațiunile sau omisiunile curatorului.

Părțile nu pot dispensă pe martori sau pe experți, precum nici pe partea contrară dela jurământ.

Ascultarea părții sub jurământ se poate ordona numai ca completare a unei alte probe. Jurământul de transacțiune, precum și jură-

măntul stabilit de părți (§ 377) nu se admit în procedura de declarare de mort:

§ 741.

Dacă la termenul de pertractare nu se prezintă petiționarul, sau petiționarul prezentat nu deziderează pertractarea, judecătoria pronunță cu rezoluțiune procedura de stinsă, exceptând, dacă una dintre părți asemenea autorizată la intentarea procedurii (§ 732) își însușește cererea.

Rezoluțiunea, ce pronunță stingerea procedurii, își pierde eficacitatea, dacă în termenul peremptoriu de 15 zile calculat dela întimarea rezoluțiunii petiționarul respective aderentul (§ 739) neînfățișat cere fixarea unui nou termen de pertractare.

Partea, care în sensul acestui § a cerut fixarea unui nou termen de pertractare, în cazul omitei înfățișării ulterioare nu mai poate face uz de o astfel de cerere, omisiunea sa însă și-o poate remedia cu justificare.

Dacă curatorul omite termenul de pertractare, judecătoria amână pertractarea din oficiu, fixând un nou termen. În caz de necesitate judecătoria destituie pe curatorul neglijent și în locul lui numește pe altul.

§§-ii 439, 440 și 443, primul aliment al § 445, precum și alineatele prim și al treilea din § 446 nu se pot aplica, iar § 442 se aplică astfel, că contra deciziunii, ce fixează un nou termen de pertractare nu se admite recurs. Alineatele 2—7 ale § 445 au să se aplice în mod corespunzător §-ului 440.

Notă. Articolele citate se referă la hotăririle date în lipsă. Prin text este exprimat că lipsa celeilalte părți nu are efectul prevăzut pentru procesele civile.

§ 742.

Spesele procedurii

Spesele procedurii, înțelegând aici și onorarul și spesele curatorului le suportă în tot cazul petiționarul. În caz de declarație de mort petiționarul poate pretinde restituirea speselor necesare din succesiunea dispărutului.

§ 743.

Sentința

Judecătoria decide cu sentință în chestiunea declarării de mort.

În sentința de declarare de mort trebuie stabilită cu precizie ziua, și după posibilitate momentul zilei ce trebuie prezumat, ca timp al morții dispărutului.

§ 744.

Procedură apelativă

În procedura apelativă nu se poate aplica § 512, iar conform normelor stabilite pentru cazurile § 513 apelațiunea trebuie rezolvată numai, dacă aceea s'a introdus în contra sentinței date în materia excepțiunilor declinatorii, sau dacă sentința s'a atacat numai în chestiunea suportării sau a cantității speselor procesuale. În afară de aceste cazuri cauza are să se pertracteze din nou înaintea forului apelativ fără considerație la limitele petitului și ale contrapetitului de apelațiune.

§-ul 222, precum și dispoziția §§-lor 275, 283 și 293, conform căreia judecătoria poate înlătura o probă din cauza tardivității, nu se pot aplica în procedura apelativă.

Nevenirea părților citate în regulă sau a curatorului la pertractarea apelativă nu împedecă rezolvarea apelațiunii.

Petitul de apelațiune sau de adesiune al părții omitente, îl cetește din apelațiune sau din scriptul preparator protocolistul sau un membru al judecătoriei.

§-ul 740 are să se aplice în mod analog și în procedura apelativă.

Notă. Prin invocarea articolelor citate textul exprimă că în apel, fondul afacerii nu poate fi rezolvat fără dezbateri orale; instanța nu poate omite probațiunea oferită.

§ 745.

Procedura de reviziune

În procedura de reviziune §-ul 544 nu se poate aplica.

Notă. Adică cererea de reviziune neîntemeiată nu se pedepsește.

§ 746.

Renoire de proces; cerere nouă

Contra sentinței pe baza punctelor 1—11 din § 563 se admite renoirea de proces.

Cererea de declarare de mort în caz, dacă ea se respinge, se poate repeși și fără renoire de proces, dacă se fundează pe noi fapte nedecise în sentința anterioară.

Declarațiunea de mort nu exclude probațiunea circumstanței, că dispărutul a murit mai înainte sau mai târziu, sau că el e încă în viață. Pentru constatarea acestei circumstanțe atât dispărutul, cât și oricare interesat pot intenta și acțiune contra petiționarului sau contra succesorilor în drept ai acestuia.

§ 747.

Aplicarea normelor generale la procedura declarativă de mort

Intrucât din titlul prezent nu urmează alta, în privința procedurii de declarare de mort au să se aplice normele de procedare dinaintea tribunalului.

§ 748.

Probațiunea faptului decesului

§§-ii 752 și 755—747 au să se aplice în mod analog cu abaterile, ce urmează mai jos încă și în cazul, dacă faptul decesului unui individ nu poate fi demonstrat cu document public, și persoanele din chestiune voiesc să-l probeze în alt mod.

În edict trebuie consemnată expunerea cuprinsă în petiție față de timpul și locul morții.

Judecătoria poate reduce termenul edictal la trei luni.

În sentință trebuie indicat timpul morții (§ 743) sau dacă acesta nu se poate stabili, ziua, în care dispărutul deja fără îndoială nu mai trăia.

II.

Legea Mărzescu

Lege privitoare la constatarea morții prezumate a celor dispăruți în timpul războiului, precum și la regularea situației juridice a patri-moniilor și a urmașilor lor

Art. 1. — Cei dispăruți în intervalul dela 13—26 Iulie 1914 și până la 1 Aprilie 1921, data trecerii armatei pe picior de pace, vor putea fi prezumați încetași din viață dacă disparițiunea va fi durat cel puțin un an dela această din urmă dată.

Aceste dispozițiuni se aplică și persoanelor cari n'au aparținut armatei.

Art. 2. — Cererea pentru constatarea morții prezumate a unei persoane dispărute va putea fi făcută de orice parte interesată sau din oficiu de ministerul public. Cererea se va adresa judecătorului de ocol în circumscripția căruia dispărutul și a avut ultimul domiciliu și va cuprinde: numele, pronumele, meseria acestuia, cum și arătarea dovezilor pentru stabilirea temeiniciei cererii. Cererea și întreaga procedură pentru constatarea morții prezumate sunt scutite de orice taxe de timbru.

Art. 3. — Judecătorul, primind cererea, va dispune afișarea ei în extract la ușa judecătoriei, a primăriei și la ultimul domiciliu, constatându-se toate acestea prin procese

verbale de agenții respectivi. Dacă pe lângă probe scrise partea invoacă și martori, judecătorul va dispune chemarea și ascultarea lor după regulile dreptului comun.

Deosebit de acestea, judecătorul, din oficiu, va cere relațiuni despre persoana dispărută dela autoritățile publice, cari după cazuri, ar putea procura informațiuni necesare în cauză. După o lună dela afișarea cererii la locurile indicate, judecătorul va judeca în camera de consiliu și va pronunța în ședință publică cartea de judecată, fără drept de opoziție și cu drept de apel la tribunal în termen de 10 zile dela pronunțare. Tribunalul va judeca cu aceeaș procedură și hotărîrea sa va fi supusă numai recursului în casație, în termen de 10 zile dela pronunțare. Decizia Curții va fi fără drept de opoziție.

Art. 4. — Prin hotărîrea care declară moartea prezumată se va stabili data morții, care în lipsă de dovezi va fi data hotărîrii primei instanțe.

Dacă cel dispărut lipsește din momentul în care a avut loc o luptă, o explozie, un naufragiu sau un alt fapt de război, momentul aceluia fapt se va considera ca dată a decesului, afară dacă s'a stabilit prin cercetări, că dispărutul a supraviețuit aceluia fapt.

Art. 5. — Hotărîrea definitivă pentru constatarea morții prezumate ține loc de act de moarte și va fi înscrisă după cererea părții interesate sau din oficiu în registrul de morți. În acest scop greșierul judecătoriei, dacă cartea de judecată a rămas definitivă, ori greșierul tribunalului, este dator a trimite extract depe hotărîre ofișerului stării civile în termen de 10 zile dela data când hotărîrea a rămas definitivă.

Grefierii cari nu se vor fi conformat acestei îndatoriri, ori ofișerii stării civile cari nu vor fi făcut de îndată înscrierea, vor fi pedepsiți de instanța care a dispus înscrierea, din oficiu, ori după cererea procurorului, la o amendă civilă dela 500—2000 Lei, printr'o hotărîre nesupusă la nici o cale de atac, afară de aceea a opoziției în termen de 5 zile dela comunicare.

Art. 6. — Pe baza hotărîrii care declară decesul prezumat al dispărutului se deschide succesiunea la data când hotărîrea a rămas definitivă.

Moștenitorii nu vor face acte de dispozițiune decât după trecere de un an dela deschiderea succesiunii.

Se exceptează averea mobilă supusă stricăciunii, care poate fi înstrăinată după

punerea în posesiune. Deasemenea va putea fi înstrăinată chiar și averea imobiliară dacă autoritatea judecătorească unde s'a deschis succesiunea ar găsi aceasta de un vădit folos pentru succesiune.

Vânzarea se va face prin licitație publică și prețul se va consemna la Casa de depuneri, moștenitorii prezumtivi neavând dreptul decât la venit.

Art. 7. — Dacă dispărutul se reîntoarce sau dacă se dovedește existența lui, efectele hotărârii prin care s'a declarat moartea prezumată vor înceta și hotărârea definitivă va fi revizuită, după cererea celor interesați sau a procurorului, cu aceeaș procedură și aceleași căi de atac cu cari a fost dată.

Pe temeiul acestei hotărâri de revizuire definitivă dispărutul își va primi averea în starea în care s'ar găsi, precum și prețul consemnat al lucrurilor înstrăinate din ea, sau cele cumpărate cu prețul averii vândute, fără a putea urmări acea avere dacă va fi trecută la o a treia persoană.

Veniturile averii rămân definitiv câștigate de către cei trimiși în posesia moștenirii.

Art. 8. — Soțul dispărutului, al cărui deces prezumat a fost declarat, se poate recăsători imediat după ce hotărârea a rămas definitivă.

Căsătoria din urmă va putea fi anulată din cauză, că soțul prezumat mort mai trăiește, numai după cererea primului soț sau după cererea soțului care n'a avut cunoștință de existența soțului acestuia.

Acțiunea în nulitate se va intenta în termen de 6 luni dela constatarea oficială a existenței soțului presupus mort.

Căsătoria anulată va produce față de soțul de bună credință și de copii efectele căsătoriei putative.

Art. 9. — Dacă sentința prin care unul din soți a fost declarat prezumat mort a fost atacată prin o cerere de revizuire, celălalt soț nu poate contracta o nouă căsătorie înainte de terminarea definitivă a litigiului, afară numai dacă cererea de revizuire a fost făcută după împlinirea a 3 ani dela înscrierea sentinței la oficiul stării civile.

Art. 10. — Până la darea unei hotărâri definitive de declararea morții prezumate a unui dispărut, judecătorul competente, după cererea părții interesate ori a ministerului public, sau chiar din oficiu, va putea numi un curator care să facă toate actele conservatoare, cum și pe acele de administrațiune anume determinate privitoare la averea dispă-

rutului. Curatorul va fi numit de preferință dintre moștenitorii prezumtivi ai dispărutului, cari ar înfățișa mai multă încredere pentru o bună administrație.

Judecătorul numind pe curator va dispune totdeodată ca veniturile să se împartă între moștenitorii prezumtivi ai dispărutului până la jumătate din valoarea lor și chiar în întregime dacă necesități imperioase familiare impun această dispozițiune

Art. 11. — Hotărârea prin care s'a respins cererea de declararea morții rămâne fără efect dacă în urmă s'ar dovedi cu acte de stare civilă decesul.

Art. 12. — Dispozițiunile din art. 7 se vor aplica și hotărârilor pronunțate de instanțele judecătorești după dreptul comun înainte de promulgarea acestei legi când dispărutul s'a reîntors.

Art. 13. — Cererile pentru declararea decesului prezumat pe temeiul legii de față vor putea fi introduse timp de 5 ani socotiți dela punerea în aplicare a legii de față.

(S'a publicat în M. O. din 12 Dec. 1925 sub No. 5876).

University Library Cluj.

Aplicarea acestor două legi

1. Este cert că pentru declararea morții prezumate a celor dispăruți în intervalul dela 13—26 Iulie 1914 și până la 1 Aprilie 1921 nu se poate aplica procedura civilă (titlul XIV) ci numai legea Mărzescu. Fac excepție procesele judecate în prima sau a doua instanță pe baza procedurii civile, care trebuiesc judecate în apel sau reviziune tot după procedura civilă.

2. Conform acestora, procedura civilă se aplică numai pentru declararea morții celor dispăruți înainte de 13—26 Iulie 1914 sau după 1 Aprilie 1921. Pentru aplicarea legii Mărzescu nu se cere ca persoana în chestie să fi dispărut în războiu.

3. După expirarea termenului de 5 ani prevăzut de art. 13 din legea M. se va putea cere declararea morții pe baza procedurii civile.

4. Din faptul că legea M. nu ține socoteală de titlul XIV al Codului de procedură civilă și nici de dispozițiunile celorlalte legi, rezultă greutăți. Vom încerca să lămurim această chestiune. Înainte de a intra în cercetări, trebuie să vorbim de efectele sentinței prin care se declară moartea, precum și de efectele reîntoarcerii celui declarat mort, comparând cele două legi.

IV.

Efectele sentinței

1. Toate efectele sentinței sunt declarate prin dispoziția art. 734 din Codul de proc. civ. „In caz de declarare a morții se prezumă că cel declarat mort a murit în momentul care s'a stabilit în sentința de declarare a morții, ca timp al decedării sale”.

Deci, sentința produce toate efectele pe care le-ar fi avut moartea adevărată. Aceste efecte se socotesc din ziua stabilită de sentință. Prin urmare:

a) în acea zi a încetat puterea părintească a celui dispărut;

b) toate contractele sau alte acte juridice, în care moartea celui dispărut este pusă ca condițiune sau termen, încetează a fi condiționate sau amânate;

c) succesiunea se deschide în acea zi. Moștenitori pot fi numai aceia care au supraviețuit acelei zile; capacitatea de a moșteni se judecă după situația din ziua aceea (art. 545), dacă nu este pus alt termen (art. 703), ordinea succesiunii va fi cea existentă în acea zi etc. etc.

d) soțul supraviețuitor se poate recăsători (art. 22, 72 și 74 leg. matr.). Căsătoria este prezumată ca încetată chiar în ziua stabilită de sentință ca ziua morții (art. 73 alin. ultim), iar când cel declarat mort trăiește, căsătoria nu încetează, decât numai prin încheierea unei căsătorii noi cu bună credință (art. 74). Conform acestora, copilul născut de soția celui dispărut nu este considerat ca legitim, dacă după ziua arătată în sentință trecuse termenul legal de 300 zile până la naștere. Dacă celălalt soț sau acela cu care vrea să se căsătorească din nou, știe că cel declarat mort este în viață, căsătoria primă nu încetează nici prin încheierea acestei căsătorii noi (art. 74).

Copilul născut în împrejurările arătate se consideră ilegitim, întru cât cei interesați nu dovedesc că cel declarat mort trăiește. Presumpțiunea pusă de art. 73 alin. II. poate fi îndepărtată fără orice formalitate și prin urmare, dacă cel declarat mort se reîntoarce, poate declara legitimitatea copilului sau poate să-i contesteze legitimitatea. Conviețuirea se poate continua fără ca să fie nevoie de noua încheiere a căsătoriei, căci căsătoria era numai prezumată ca încetată, iar această presumpțiune a căzut.

Dacă însă soțul celui dispărut a încheiat de bună credință o nouă căsătorie, prima căsătorie a încetat *de plin drept*. Prin urmare

reîntoarcerea celui dispărut nu poate să mai schimbe această situație.

e) Toate drepturile și obligațiunile celui dispărut și al terților sunt considerate ca și când cel dispărut ar fi decedat în ziua arătată în sentință. Deci, polița de asigurare ajunge la scadență; drepturile și obligațiunile trec asupra moștenitorilor. Dacă cel dispărut se reîntoarce, se restabilește starea de mai înainte. Posesorii de până atunci vor fi considerați ca posesori de bună credință, dacă nu știau că cel declarat mort trăiește; în caz contrariu sunt considerați ca posesori de rea credință.

f) În caz de reîntoarcere pentru restabilirea stărei de mai înainte, nu este nevoie de proces sau alte formalități. Când însă identitatea celui reîntors cu cel dispărut este discutată, părțile interesate pot intenta proces (art. 746 C. pr. civ.).

Nu ne ocupăm cu celelalte efecte ale declarării morții, căci din toate acestea se vede că legile în vigoare în Ardeal creiază o situație limpede cari nu dau prilej la litigii.

2. Situația după legea nouă:

În cazul prevăzut de art. 4 alin. II sentința va cuprinde o dată certă a decesului, altfel data morții va fi ziua în care s'a dat sentința primei instanțe. Însă, unele efecte se pot socoti numai pentru o altă zi și anume:

a) Succesiunea se deschide numai la data când hotărîrea a rămas definitivă.

b) Dreptul de libera dispozițiune a succesoriilor începe numai după trecere de un an dela ziua când hotărîrea a rămas definitivă.

c) Soțul supraviețuitor se poate recăsători după ce hotărîrea a rămas definitivă.

Celelalte efecte nu sunt reglementate.

3. Față de această lege trebuie să ne punem următoarele întrebări:

a) Dacă efectul unui act juridic depinde de moartea celui dispărut, de când se socotește acel efect?

Unele probleme pot fi rezolvate și pe baza dispozițiilor legii. Așa de exemplu donațiunile mortis cauza pot fi considerate ca având efect dela deschiderea succesiunii.

Dar când ajung la scadență creanțele condiționate de moartea celui dispărut? Sau invers: când încetează obligațiunile condiționate de moartea sa. La ziua hotărîită în sentință ca dată a morții (art. 4)? În lipsa unei date certe, în ziua dăre sentinței de prima instanță? În ziua când hotărîrea a rămas definitivă? Sau peste un an de la această dată? Fiecare soluțiune poate fi bine motivată.

punerea în posesiune. Deasemenea va putea fi înstrăinată chiar și averea imobiliară dacă autoritatea judecătorească unde s'a deschis succesiunea ar găsi aceasta de un vădit folos pentru succesiune.

Vânzarea se va face prin licitație publică și prețul se va consemna la Casa de depuneri, moștenitorii prezumtivi neavând dreptul decât la venit.

Art. 7. — Dacă dispărutul se reîntoarce sau dacă se dovedește existența lui, efectele hotărârii prin care s'a declarat moartea prezumată vor înceta și hotărârea definitivă va fi revizuită, după cererea celor interesați sau a procurorului, cu aceeaș procedură și aceleași căi de atac cu cari a fost dată.

Pe temeiul acestei hotărâri de revizuire definitivă dispărutul își va primi averea în starea în care s'ar găsi, precum și prețul consemnat al lucrurilor înstrăinate din ea, sau cele cumpărate cu prețul averii vândute, fără a putea urmări acea avere dacă va fi trecută la o a treia persoană.

Veniturile averii rămân definitiv câștigate de către cei trimiși în posesia moștenirii.

Art. 8. — Soțul dispărutului, al cărui deces prezumat a fost declarat, se poate recăsători imediat după ce hotărârea a rămas definitivă.

Căsătoria din urmă va putea fi anulată din cauză, că soțul prezumat mort mai trăiește, numai după cererea primului soț sau după cererea soțului care n'a avut cunoștință de existența soțului acestuia.

Acțiunea în nulitate se va intenta în termen de 6 luni dela constatarea oficială a existenței soțului presupus mort.

Căsătoria anulată va produce față de soțul de bună credință și de copiii efectele căsătoriei putative.

Art. 9. — Dacă sentința prin care unul din soți a fost declarat prezumat mort a fost atacată prin o cerere de revizuire, celălalt soț nu poate contracta o nouă căsătorie înainte de terminarea definitivă a litigiului, afară numai dacă cererea de revizuire a fost făcută după împlinirea a 3 ani dela înscrierea sentinței la oficiul stării civile.

Art. 10. — Până la darea unei hotărâri definitive de declararea morții prezumate a unui dispărut, judecătorul competente, după cererea părții interesate ori a ministerului public, sau chiar din oficiu, va putea numi un curator care să facă toate actele conservatoare, cum și pe acele de administrațiune anume determinate privilegiate la averea dispă-

rutului. Curatorul va fi numit de preferință dintre moștenitorii prezumtivi ai dispărutului, cari ar înfățișa mai multă încredere pentru o bună administrație.

Judecătorul numind pe curator va dispune totdeodată ca veniturile să se împartă între moștenitorii prezumtivi ai dispărutului până la jumătate din valoarea lor și chiar în întregime dacă necesități imperioase familiare impun aceeași dispozițiune

Art. 11. — Hotărârea prin care s'a respins cererea de declararea morții rămâne fără efect dacă în urmă s'ar dovedi cu acte de stare civilă decesul.

Art. 12. — Dispozițiunile din art. 7 se vor aplica și hotărârilor pronunțate de instanțele judecătorești după dreptul comun înainte de promulgarea acestei legi când dispărutul s'a reîntors.

Art. 13. — Cererile pentru declararea decesului prezumat pe temeiul legii de față vor putea fi introduse timp de 5 ani socotiți dela punerea în aplicare a legii de față.

(S'a publicat în M. O. din 12 Dec. 1923 sub No. 5876).

Aplicarea acestor două legi

1. Este cert că pentru declararea morții prezumate a celor dispăruți în intervalul dela 13—26 Iulie 1914 și până la 1 Aprilie 1921 nu se poate aplica procedura civilă (titlul XIV) ci numai legea Mărzescu. Fac excepție procesele judecate în prima sau a doua instanță pe baza procedurii civile, care trebuiesc judecate în apel sau reviziune tot după procedura civilă.

2. Conform acestora, procedura civilă se aplică numai pentru declararea morții celor dispăruți înainte de 13—26 Iulie 1914 sau după 1 Aprilie 1921. Pentru aplicarea legii Mărzescu nu se cere ca persoana în chestie să fi dispărut în războiu.

3. După expirarea termenului de 5 ani prevăzut de art. 13 din legea M. se va putea cere declararea morții pe baza procedurii civile.

4. Din faptul că legea M. nu ține socoteală de titlul XIV al Codului de procedură civilă și nici de dispozițiunile celorlalte legi, rezultă greutăți. Vom încerca să lămurim această chestiune. Înainte de a intra în cercetări, trebuie să vorbim de efectele sentinței prin care se declară moartea, precum și de efectele reîntoarcerii celui declarat mort, comparând cele două legi.

IV.

Efectele sentinței

1. Toate efectele sentinței sunt declarate prin dispoziția art. 734 din Codul de proc. civ. „In caz de declarare a morții se prezumă că cel declarat mort a murit în momentul care s'a stabilit în sentința de declarare a morții, ca timp al decedării sale”.

Deci, sentința produce toate efectele pe care le-ar fi avut moartea adevărată. Aceste efecte se socotesc din ziua stabilită de sentință. Prin urmare:

a) în acea zi a încetat puterea părintească a celui dispărut;

b) toate contractele sau alte acte juridice, în care moartea celui dispărut este pusă ca condițiune sau termen, încetează a fi condiționate sau amânate;

c) succesiunea se deschide în acea zi. Moștenitori pot fi numai aceia care au supraviețuit acelei zile; capacitatea de a moșteni se judecă după situația din ziua aceea (art. 545), dacă nu este pus alt termen (art. 703), ordinea succesiunii va fi cea existentă în acea zi etc. etc.

d) soțul supraviețuitor se poate recăsători (art. 22, 72 și 74 leg. matr.). Căsătoria este prezumată ca încetată chiar în ziua stabilită de sentință ca ziua morții (art. 73 alin. ultim), iar când cel declarat mort trăiește, căsătoria nu încetează, decât numai prin încheierea unei căsătorii noi cu bună credință (art. 74). Conform acestora, copilul născut de soția celui dispărut nu este considerat ca legitim, dacă după ziua arătată în sentință trecuse termenul legal de 300 zile până la naștere. Dacă celălalt soț sau acela cu care vrea să se căsătorească din nou, știe că cel declarat mort este în viață, căsătoria primă nu încetează nici prin încheierea acestei căsătorii noi (art. 74).

Copilul născut în împrejurările arătate se consideră illegitim, întru cât cei interesați nu dovedesc că cel declarat mort trăiește. Presumpțiunea pusă de art. 73 alin. II. poate fi îndepărtată fără orice formalitate și prin urmare, dacă cel declarat mort se reîntoarce, poate declara legitimitatea copilului sau poate să-i contesteze legitimitatea. Conviețuirea se poate continua fără ca să fie nevoie de noua încheiere a căsătoriei, căci căsătoria era numai *prezumată* ca încetată, iar această presumpțiune a căzut.

Dacă însă soțul celui dispărut a încheiat de bună credință o nouă căsătorie, prima căsătorie a încetat *de plin drept*. Prin urmare

reîntoarcerea celui dispărut nu poate să mai schimbe această situație.

e) Toate drepturile și obligațiunile celui dispărut și al terților sunt considerate ca și când cel dispărut ar fi decedat în ziua arătată în sentință. Deci, polița de asigurare ajunge la scadență; drepturile și obligațiunile trec asupra moștenitorilor. Dacă cel dispărut se reîntoarce, se restabilește starea de mai înainte. Posesorii de până atunci vor fi considerați ca posesori de bună credință, dacă nu știau că cel declarat mort trăiește; în caz contrariu sunt considerați ca posesori de rea credință.

f) În caz de reîntoarcere pentru restabilirea stărei de mai înainte, nu este nevoie de proces sau alte formalități. Când însă identitatea celui reîntors cu cel dispărut este discutată, părțile interesate pot intenta proces (art. 746 C. pr. civ.).

Nu ne ocupăm cu celelalte efecte ale declarării morții, căci din toate acestea se vede că legile în vigoare în Ardeal creiază o situație limpede cari nu dau prilej la litigii.

2. Situația după legea nouă:

În cazul prevăzut de art 4 alin. II sentința va cuprinde o dată certă a decesului, altfel data morții va fi ziua în care s'a dat sentința primei instanțe. Însă, unele efecte se pot socoti numai pentru o altă zi și anume:

a) Succesiunea se deschide numai la data când hotărîrea a rămas definitivă.

b) Dreptul de libera dispozițiune a succesoriilor începe numai după trecere de un an dela ziua când hotărîrea a rămas definitivă.

c) Soțul supraviețuitor se poate recăsători după ce hotărîrea a rămas definitivă.

Celelalte efecte nu sunt reglementate.

3. Față de această lege trebuie să ne punem următoarele întrebări:

a) Dacă efectul unui act juridic depinde de moartea celui dispărut, de când se socotește acel efect?

Unele probleme pot fi rezolvate și pe baza dispozițiilor legii. Așa de exemplu donațiunile mortis cauza pot fi considerate ca având efect dela deschiderea succesiunii.

Dar când ajung la scadență creanțele condiționate de moartea celui dispărut? Sau invers: când încetează obligațiunile condiționate de moartea sa. La ziua hotărîită în sentință ca dată a morții (art. 4)? În lipsa unei date certe, în ziua dăre sentinței de prima instanță? În ziua când hotărîrea a rămas definitivă? Sau peste un an de la această dată? Fiecare soluțiune poate fi bine motivată.

Când ajunge la scadență polița de asigurare pe viață? Când încetează plata primelor?

Când încetează obligațiunea celui dispărut și când începe obligațiunea moștenitorilor? Care va fi situația creditorilor în cursul anului ce urmează după deschiderea succesiunii, sau în care moștenitorii nu dispun de activ?

Când încetează drepturile legate de persoana celui dispărut?

Aceste chestiuni pot fi rezolvate în modul următor:

Data morții presumale trebuie considerată că e ziua în care cel dispărut a murit. Deci, întru cât legea nu face excepție, toate efectele decesului vor fi socotite dela acea zi. Polița de asigurare ajunge la scadență în acea zi; obligațiunile și drepturile ce încetează cu moartea, vor înceta cu ziua aceea.

Dispozițiunea că succesiunea se deschide numai la data când hotărîrea a rămas definitivă trebuie considerată ca o condițiune suspensivă (art. 703 C. C. A.): Deci, moștenitorii vor fi numai aceia care au supraviețuit acestui termen; capacitatea lor de a moșteni se va judeca după epoca aceasta.

Pretențiunile creditorilor celui dispărut condiționale de moartea acestuia, ajung la scadență în ziua ce se consideră ca dată a morții. Cum însă succesiunea nu se deschide în acea zi și moștenitorii nu dispun de activ, aceste datorii trebuiesc considerate deocamdată ca netrecute asupra moștenitorilor.

Toate chestiunile pot fi rezolvate pe baza art. 703 C. C. A. întru cât este vorba de intervalul dintre ziua morții presumate și deschiderea succesiunii. Greutățile se ivesc numai din intervalul de un an dintre deschiderea succesiunii și ziua în care moștenitorii pot dispune de averea celui dispărut.

În această privință ideea călăuzitoare este că în acest interval trebuie considerat ca timp al dezbaterii succesiunii. Adică: instanța succesorală nu poate preda succesiunea înainte de trecerea acestui an și prin urmare se vor aplica dispozițiunile procedurii successorale care determină administrația averii înainte de predare.

Termenul de un an din art. 6, Legea Mărzescu este fără îndoială — *dies certus*. Deci, trebuie invocat și art. 705 C. C. A. conform căruia dreptul se transmite moștenitorilor. Adică: se vor aplica art. 703 și 705 în modul următor:

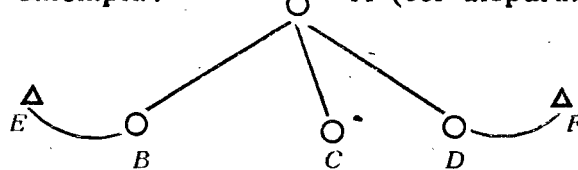
Deschiderea succesiunii este *condiționată* și supusă dispozițiunii articolului 703. Odată

deschisă succesiunea, termenul de un an este numai un termen (*dies certus*), supus articolului 705.

Deschiderea succesiunii trebuie considerată ca condiționată, pentru că faptul că nu este sigur dacă sentința primei instanțe va deveni definitivă. Poate ca instanța superioară să respingă cererea, poate ca oel dispărut să se reîntoarcă înainte ca sentința să rămână definitivă. Deci, dacă prima instanță a hotărît că ziua de 1 Maiu 1924 trebuie considerată ca ziua morții presumate, vom spune: Cel dispărut se prezumă ca decedat la 1 Maiu 1924, iar deschiderea succesiunii sale depinde de condițiunea suspensivă, dacă sentința primei instanțe, prin care s'a declarat moartea prezumată, va rămâne definitivă (fapt incert). Deci, dacă sentința devine definitivă la 1 Sept. 1924, succesiunea se deschide la 1 Sept. 1924. Conform art. 703 C. C. A. acele persoane care vor fi murit după 1 Maiu 1924 și înainte de 1 Sept. 1924 nu pot moșteni.

Dacă însă sentința a rămas definitivă, termenul de un an, care trebuie să expire în orice caz într'o zi hotărîtă (1 Sept. 1925) fiind fapt cert, nu se mai consideră ca condițiune ci ca termen, deci conform art. 705 persoanele care vor fi supraviețuit datei de 1 Sept. 1924, vor avea drepturi câștigate care se transmit asupra moștenitorilor lor.

Exemplu: A (cel dispărut)

Cel dispărut are 3 copii, B, C, D. Dintre aceștia B trăiește în căsătorie cu E și D cu F, B și D neavând copii, făcuseră testament, numind pe soțiile lor succesori universal.

Cel dispărut A, a fost declarat mort la 1 Maiu 1924, sentința rămâne definitivă la 1 Sept. 1924. Succesiunea se deschide la 1 Sept. 1924, libera dispozițiune a moștenitorilor începe la 1 Sept. 1925.

Dintre copii, B moare la 1 August 1924 iar D la 1 Octomvrie 1924.

După cele spuse, B nu va moșteni și nici soția sa, iar soția lui D, asupra căreia s'a transferat dreptul lui D, va moșteni. Deci succesiunea va fi împărțită în părți egale între C și F.

Dezbaterea succesiunii se poate începe la 1 Sept. 1924, pentru că numele moștenitorilor se pot stabili; suspendarea predării are loc numai pentru ca moștenitorii să nu

poată dispune de succesiune. Acest termen de un an seamănă întru câtva cu termenul de 3 luni prevăzut în procedura succesorală (art. 74).

Aditem că această interpretare bazată numai pe litera art. 6 L. Mărzescu „succesiunea se deschide” (la data când hotărîrea a rămas definitivă), este în contradicție cu noțiunile noastre elementare despre delatiune și condițiune. Ar fi de dorit ca această interpretare să nu fie admisă de jurisprudență ci să se stabilească practica judecătorească într’o altă direcție, arătată mai jos.

Cu toate acestea, n’aș putea adopta altă interpretare decât presupunând că legiuitorul nu știa ce se înțelege prin „deschiderea succesiunii”.

Dacă presupunem aceasta, ajungem la o soluțiune justă. Vom interpreta acea expresiune a legii numai în sensul că *procedura succesorală* nu se poate deschide înainte ca sentința să devină definitivă. Interpretat astfel, articolul 6 declară un lucru care se înțelege dela sine. Este firesc că moartea prezumată nu „există”, până ce nu s’a declarat prin sentință *definitivă*. Ziua de 1 Maiu 1924, declarată ca ziua morții prin sentința de *prima instanță*, va fi considerată ca data decesului numai cu rezerva ca sentința să devină *definitivă*. Dacă instanța superioară va confirma sentința sau *dacă* expiră termenul apelului fără ca cineva să facă apel: se consideră că cel dispărut a murit la 1 Maiu 1924. Deci după dreptul comun, succesiunea se deschide la 1 Maiu 1924, deși acest lucru se va putea constata numai la 1 Sept. 1924 (când sentința va deveni definitivă). Aci nu este vorba de o *condițiune*, căci numai exercițiul *efectiv* al drepturilor este suspendat deocamdată, așteptându-se ca sentința să devină definitivă. Este aceeaș stare de fapt ca și când defunctul ar fi murit în străinătate: până ce nu sosește din străinătate actul de încetare din viață, nu se poate începe procedura succesorală, adițiunea succesiunii n’are loc, dar cu toate acestea succesiunea s’a deschis în ziua morții. Am aflat că unchiul meu a murit la 1 Febr. 1924 în America: *dacă* va sosi din America actul de moarte, atunci voi putea intra în posesiunea succesiunii. Poate că știrea este falsă, poate că unchiul meu trăiește, poate că a murit, însă identitatea persoanei sale nu poate fi dovedită etc. Deci este *nesigur*, că succesiune se deschide sau nu. Totuș nu este vorba de *condițiune*, ci numai de aceea *dacă* un fapt afirmat este sau nu

adevărat. Nici în cazul când știrea este exactă, trebuind numai ca actul de moarte din viață să sosească: sosirea acestui act., deși este nesigură, nu este condițiune de care să depindă dreptul meu, ci numai înlăturare a unei piedici, un eveniment care-mi dă posibilitatea fizică de a-mi exercita dreptul.

Deasemenea, în procesele civile, dreptul meu declarat prin sentința primei instanțe, se va putea exercita numai dacă sentința va fi definitivă. Când instanța a obligat pe adversarul meu să-mi plătească creanța, nu pot spune că dreptul meu la această creanță este *condiționat* de faptul ca sentința să devină definitivă: creanța mea există sau nu există; sentința definitivă va constata numai existența sau neexistența ei. Dacă Curtea de Casație, modificând prima sentință, îmi respinge acțiunea, aceasta înseamnă că n’am avut drept, deci nu e vorba de un drept condiționat. Dacă confirmă prima sentință: declară că am acel drept și l-am avut chiar și în timpul intențării acțiunii. Sentința Casației nu e legată de starea de fapt al dreptului meu, ci e numai un mijloc pentru a-l exercita. Deci nu este condițiune, pentru că aceasta face parte din starea de fapt a dreptului subiectiv, dându-i calitatea de drept condiționat.

Aplicând aceste principii la art. 6 L. Mărzescu ajungem la concluziune că sentința Curții de Casație (sau în genere faptul ca sentința să fie definitivă) nu poate fi condițiune, ci numai constatarea necontestată a morții prezumate. Curtea de Casație declară numai că cel dispărut a murit (presumpțiune) în ziua când s’a dat sentința primei instanțe. Cum moartea prezumată are efectele juridice ale decesului efectiv, consecințele acestui fapt se produc în ziua morții prezumate și prin urmare și succesiunea se deschide în ziua când s’a dat sentința primei instanțe.

Această interpretare ar fi justă, logică și corespunzătoare noțiunilor elementare de drept. Situația ar fi aceeaș ca și în dreptul în vigoare în Ardeal. Ziua fixată în sentință (art. 4 alin. II) sau data sentinței dela prima instanță (art. 4 alin. I) este considerată ca ziua în care a murit cel dispărut și toate consecințele morții se socotesc ca existente din acea zi.

Însă, pentru a ajunge la această soluțiune justă și normală, trebuie să constatăm că legea este greșit redactată, vorbind de deschiderea succesiunii în loc să spună că e vorba de deschiderea procedurii succesorale.

Ar fi dorit cu jurisprudența să se des-

volte în acest sens.

b) Când încetează căsătoria?

Din lege aflăm numai atâta că soțul celui dispărut se poate recăsători, îndată ce sentința a rămas definitivă.

Este natural să fie așa, pentru că noua căsătorie nu poate fi încheiată, până ce nu s'a declarat definitiv moartea prezumată.

Însă, încheierea căsătoriei celei noi este una și data încetării primei căsătorii este alta. Nici după legea din Ardeal nu se poate recăsători celălalt soț până ce declararea morții nu s'a pronunțat prin sentință definitivă, dar totuș încetarea prezumată a primei căsătorii se socotește dela ziua hotărâtă în sentință ca zi al morții prezumate.

Aceeaș soluțiune trebuie admisă și pe baza legii Mărzescu, dar totuș cu restricțiunea că dispozițiunile legii din Ardeal, care simplifică situația, nu pot fi aplicate. Având în vedere că legea Mărzescu dă sentinței prin care s'a declarat moartea prezumată, mai mare putere decât legea din Ardeal având în vedere că legea Mărzescu nu cuprinde dispozițiunea că prima căsătorie încetează efectiv numai prin încheierea celei de a doua: trebuie să conchidem, că prima căsătorie încetează în ziua care este considerată ca dată a morții prezumate.

Consecințele grave ale acestui fapt le vom vedea imediat.

Reîntoarcerea celui presupus mort

Legea din Ardeal rezolvă toate chestiunile printr'o construcție foarte ingenioasă și anume:

a) sentința prin care s'a declarat moartea, face numai că *se prezumă* încetarea căsătoriei (art. 73 alin. ult.);

b) încetarea *efectivă* a căsătoriei rezultă numai din încheierea căsătoriei celei noi cu bună credință a ambilor soți. Conform acestora, dacă soțul celui dispărut n'a încheiat încă o nouă căsătorie, iar cel dispărut se reîntoarce, se va restabili conviețuirea soților fără nici o formalitate, căci încetarea căsătoriei era numai prezumată, iar această prezumțiune a căzut prin reîntoarcerea celui dispărut. Iar dacă soțul celui dispărut a încheiat o nouă căsătorie de bună credință, cel dispărut, după reîntoarcere, nu poate s'o mai atace. Nici n'are rost să aibă acest drept care ar însemna că ar putea preface în concubinaj o căsătorie încheiată de bună credință și pe care soții nu voiesc s'o desfacă. Numai soții pot contesta propria lor căsătorie.

c) dacă soții sau unul dintre ei au fost de

rea credință, prima căsătorie nu încetează nici prin încheierea celei de a doua, deci se aplică art. 12, conform căruia noua căsătorie nu se poate contracta și dacă s'a contractat, este nulă (art. 45) având drept și procurorul să intenteze acțiunea în nulitate;

d) dacă soții sau unul dintre ei știu numai atâta că cel dispărut a supraviețuit zilei declarate de sentință ca zi a morții prezumate, căsătoria este oprită (art. 22). Dacă totuș se încheie, ea este valabilă (presupunând că părțile știau numai faptul supraviețuirii, dar nu știau că cel dispărut trăiește și în timpul încheierii căsătoriei);

c) dacă soții nu știau că cel dispărut a supraviețuit zilei considerate ca dată a morții, dar acest fapt este dovedit, se aplică punctul d).

În lipsa unor astfel de dispoziții, pe baza legii Mărzescu, chestiunea nu este bine lămurită.

a) Sentința prin care s'a declarat moartea, are efectul că *se desface* căsătoria. Nu e vorba numai de prezumpția că s'a desfăcut, ci se desface efectiv.

Rezultă aceasta mai întâiu din faptul că lipsește dispozițiunea că prima căsătorie încetează numai prin încheierea celei noi. Dar acest argument nu spune mult, pentru că lipsa aceleia dispozițiuni se poate presupune și ca o lacună, din care nu se poate conchide nimic. Iar pentru interpretarea că și după legea M. *se prezumă* numai încetarea căsătoriei, s'ar putea aduce argumentul că întreaga sentință declară numai o prezumțiune și prin urmare și încetarea căsătoriei este numai prezumată. Această argumentare este sprijinită și de dispozițiunea că după înaintarea cererei de reviziune de către cel presupus mort, soțul lui nu poate încheia o nouă căsătorie, lucru care înseamnă neîncetarea căsătoriei celei vechi.

Cu toate acestea nu putem admile această soluțiune justă, dat fiind un text de lege care exclude această interpretare. Anume:

Legea, fără îndoială, admite căsătoria a doua chiar și atunci când celălalt soț și logodnicul său știu că cel presupus mort trăiește și chiar dacă s'a reîntors și a cerut revizuirea sentinței prin care a fost declarat mort. Singura condițiune este ca cererea de revizuire să se facă după implinirea a 3 ani dela înscrierea sentinței (prin care s'a declarat moartea) la oficiul stării civile (art. 9).

(Va urma).

Dr. Ștafan Laday.